

OM FORVIRRING¹

SVAR PÅ KRITIKK FRA REIER HELLE

Av Tomas Midttun Tobiassen

Jeg svarer her på kritikk fra Reier Helle i *Filosofisk supplement* 4/2011. Jeg viser at Helle ikke tar hensyn til kritiske aspekter ved min argumentasjon og at han tilsynelatende aksepterer det jeg hadde til hensikt å vise. Jeg påpeker videre at det metaetiske perspektivet Helle tar utgangspunkt i synes å være uten fundament, og diskuterer hvordan jeg og Helle er uenige om hva etikk er.

Etter å ha lest Reier Helles (heller groteskt titulerte) artikkel «Hvorfor Tomas Midttun Tobiassen tar feil om forholdet mellom dydsetikk og empiri» i *Filosofisk supplement* 4/2011 og motstått den momentane fristelsen til å velge en like upassende tittel, har jeg funnet det nødvendig å skrive et motsvar, ikke fordi kritikken er av stor betydning for argumentet i min «We Lack Character, But We Can Live With It» eller min generelle tilnærming til filosofi² – Helle har misforstått både den dialektiske situasjonen og hva etikk er – men fordi forvirringens tåke ikke burde få legge seg over denne debatten. Helle har forvirret seg selv, og sikkert andre,³ ved dessverre å ikke ta hensyn til forbeholdene og betingelsene jeg legger til grunn for diskusjonen i første del («Part I») av min artikkel. Konsekvensen blir anklager som ikke har rot i teksten.⁴

Jeg har ikke kunnet ta tak i alle bekymringene Helle tar opp, men de aller fleste vil forsvinne når vi forstår den dialektiske situasjonen. Jeg akter heller ikke å bruke plass på det jeg selv anser for å være en inntolket feilslutning, slik Helle har valgt å gjøre på side 39–40 i sin artikkel.⁵ Målet er å rette opp i misforståelsene som ligger til grunn for Helles kritikk, og skissemessig å forsvare det metaetiske rammeverket jeg benytter meg av. Jeg vil først raskt formulere det jeg hadde til hensikt å vise i min artikkel, og påpeke at Helle tydeligvis aksepterer det jeg argumenterte for. Dette er i utgangspunktet det viktigste. Jeg har likevel også forsøkt å avdekke den grunnleggende uenigheten som burde vært Helles fokus. Konflikten oppstår på grunn av forskjellige metaetiske perspektiver. Det har vært vanskelig å avklare Helles posisjon fullstendig, men jeg presenterer en mulig tolkning. Jeg påpeker deretter at hvis tolkningen er riktig, så er oppfatningen Helle fremmer om etikk uholdbar. Om hans egne poenger kan ytes rettferdighet på annet vis, vil jeg ikke diskutere – jeg finner det uinteressant å utforske terrenget etter at man vet man har gått feil.

Hva jeg hadde til hensikt å vise

Filosofihistorien er fylt av eksempler på misforståelser. Man snakker ofte forbi hverandre i stedet for å snakke med hverandre. På grunn av fagets høye abstraksjonsnivå er det helt nødvendig at man gjør klart hvilke forutsetninger man legger til grunn, da hele debatten ofte kan avhenge av små, gjerne uartikulerte, premisser. Jeg forsøker derfor å klargjøre rammeverket for argumentet mitt i første del av «We Lack Character, But We Can Live With It». Dette synes å ha gått Helle hus forbi, og i artikkelen sin denger han løs på slutninger som er berettiget gitt første del. Jeg vil her forsøke å forklare hva jeg hadde til hensikt å gjøre i artikkelen min, og slik heve diskusjonen til nivået den fortjener.

Først en liten oppsummering av hva jeg anser som hovedargumentet i teksten min, og hva som leder til påstandene Helle kritiserer. Jeg tar utgangspunkt i en filosofisk retning som gjerne kalles «moralpsykologi». Her studerer man sammenhengen mellom moral og de psykologiske egenskapene til moralske agenter, og forutsetter at dersom en moralsk teori er psykologisk inadekvat, det vil si avhenger av eller gjør antagelser om at mennesker har egenskaper de faktisk ikke har,⁶ så er dette av betydning for teoriens moralske attråverdighet.⁷ Dette perspektivet er delvis begrunnet av den plausible antagelsen om at det er noe problematisk med påbud man ikke kan oppfylle. Hvis fysikkens lover umuliggjør at jeg kan bevege meg raskere enn lyshastigheten, så kan ikke en etisk teori gjøre meg det pliktig!⁸ Etter å ha klargjort det teoretiske rammeverket jeg valgte å forutsette, argumenterte jeg for at en type normativ teori, dydsetikk, avhenger av visse antagelser om moralske agenter psykologi. Dette kulminerer i (P₁). Hovedargumentet i

Hvis fysikkens lover umuliggjør at jeg kan bevege meg raskere enn lyshastigheten, så kan ikke en etisk teori gjøre meg det pliktig!

teksten tar så sikte på å vise at disse antagelsene er psykologisk inadekvate. Hvis jeg lykkes i dette, vil jeg – og de som mener at menneskers levde liv og psykologiske forfatning er av betydning for etikk – hevde at vi har en innvending mot dydsetikk.⁹ Jeg formulerte argumentet slik:¹⁰

- P_1 Hvis adferd typisk er ordnet av robuste trekk, så vil systematisk observasjon vise utbredt adferdsmessig konsistens.
 P_2 Systematisk observasjon viser ikke utbredt adferdsmessig konsistens.
K Derfor er ikke adferd typisk ordnet av robuste trekk.

Jeg vil anta at Helle aksepterer (P_1), da han ikke ett sted i teksten synes å angripe dette premisset eksplisitt, og etter som det synes livsnødvendig for dydsetikeren at noe slikt er sant – hvis (P_1) ikke holder, vil karaktertrekkene måtte være handlingsmessig irrelevante, og det er vanskelig å se hvordan dydsetikken skulle ha noe å si om den moralske statusen til våre handlinger. Vi lar det ligge inntil videre.¹¹

Det overraskende ved Helles kritikk er at han tilsynelatende *også* aksepterer (P_2). Helle skriver: «Jeg sier meg imidlertid enig i at man på bakgrunn av [de empiriske resultatene jeg legger frem for å underbygge (P_2)] kan konkludere med at folk ofte tar feil når (eller hvis) de forklarer

Når vi ser hvilke forutsetninger jeg la for debatten, blir det klart at Helle aksepterer konklusjonen min på vei mot sitt abstrakte mål, og det uten å legge merke til det.

handlinger moralsk ved henvisning til sterke karaktertrekk» (Helle 2011:39). Hvis Helle har forstått argumentet mitt, bør han se at dette impliserer (P_2), og følgelig at jeg har vist at (K) holder. For hvis vi i forklaringen av folks adferd nærmest aldri kan appellere til de strukturene (karaktertrekkene) som dydsetikken mener ene og alene bestemmer om en handling er riktig eller gal,¹² så spiller ikke disse faktorene noen kausal rolle for handlingen. Så (K) må være riktig, for den sier at det ikke er karaktertrekk som ordner, eller er kausal basis for, handlinger med moralsk signifikans. Målet med artikkelen var å vise at (K) er sann. Videre medfører forutsetningene utlagt i første del at (K) impliserer at dydsetikk er problematisk. Jeg skrev: «... it follows from this that if an ethical theory makes false claims about the psychology of agents, it counts against it» (Tobiassen 2011b:29). Helle aksepterer at dydsetikk avhenger av psykologisk inadekvate antagelser om mennesker. Hadde han gransket antagelsene mine, kunne vi unngått anklagene om feilslutninger og forvirret argu-

Illustrasjon: Ole Fredrik Hvidsten

mentasjon. Det Helle er uenig i, er forutsetningene som gjøres i første del. Han burde gjort det klart at det er disse han angriper. Da jeg skrev min artikkel, var ikke formålet å argumentere *for* et spesielt metaetisk rammeverk, men å ta utgangspunkt i det. Jeg kommer tilbake til hvorfor Helles kritikk likevel feiler, men det som er viktig å observere her, er at Helle har feilkarakterisert den dialektiske situasjonen: Jeg viste det jeg skulle.

Jeg sa heller aldri at argumentet mitt ville vise at dydsetikk er usann,¹³ snarere tvert imot: «... moral psychology should not be seen as a highway to refutation [of ethical theories], but rather a way to get more evidence involved in the difficult questions of ethics» (Tobiassen 2011b:29). Likevel er det *sannheten* til dydsetikk som en teori om det gode Helle forsøker å forfekte. Han mener jeg må *falsifisere* dydsetikken: «Derfor kan man ikke foreta en skikkelig falsifikasjon uten å jukse ... » (Helle 2011:39). Dette er en del av forvirringen som preger Helles tekst, og jeg opplever at Helle ikke er rimelig i tolkningen av argumentet eller teksten min. Det virker som han heller har satt seg fore å gjøre et poeng med min artikkel som utgangspunkt. Når vi ser hvilke forutsetninger jeg la for debatten, blir det klart at Helle aksepterer konklusjonen min på vei mot sitt abstrakte mål, og det uten å legge merke til det.

Hva Helle mener, og hvorfor vi ikke burde akseptere det

Helle har altså misforstått den dialektiske situasjonen. I stedet for å angripe argumentet mitt har han angrepet antagelsene som ligger til grunn for det – uten å gjøre det eksplisitt. Han burde altså holdt seg for god for anklager om «feilslutning» (Helle 2011:41) eller retoriske spørsmål

som: «Hvor kommer [denne konklusjonen] fra?» (Helle 2011:39). Svaret: Fra påstanden (K) som Helle aksepterer sammen med antagelsene gjort rede for i første del. Da jeg i stor grad valgte å *anta* et metaetisk rammeverk som tillater slutningen fra (K) til en innvending mot dydsetikk, er Helles anklager om at mine slutninger er «uberettigete» (Helle 2011:39) som å angripe matematikerens logisk gyldige slutninger fordi man mener aksiomene er feil. Det er en *non-sequitur*. Hvis ingenting kan antas, kommer vi ingen vei – dette burde vi ha lært nå! Men la oss nå bevege oss videre, og prøve å forstå hva Helle forsøker å argumentere for.

Helle aksepterer altså (P₁)–(K). Slik jeg forstår Helle, mener han at jeg ikke har argumentert for at de empiriske resultatene underbygger konklusjonen: «Sterke karaktertrekk kan ikke eksistere.» Helle mener jeg trenger en slik konklusjon for å ha et poeng av betydning (dette er spesielt tydelig på side 39). Helle har helt rett i at mine argumenter ikke understøtter påstanden om at sterke karaktertrekk ikke kan eksistere. Men dette var aldri mitt mål. Hva jeg forsøkte å gjøre har jeg nettopp gjort rede for i forrige del av denne artikkelen. Helles innvending fyres derfor av ut i løse lufta. Men om vi er veldedige, tror jeg Helle har mer enn løskrutt.

Illustrasjon: Ole Fredrik Hvidsten

Etter hva jeg kan se, argumenterer Helle fra et metaetisk perspektiv forskjellig fra mitt. Dessverre har ikke Helle gjort det klart hva dette perspektivet bunner ut i; det kaster lange skygger, men er aldri oppe i sollyset. Jeg tror det er disse metaetiske oppfatningene som er opphavet til mange av Helles bekymringer. Jeg kan ikke her bedrive pinlig nøye

eksegese av Helles artikkel for å utlede en presis formulering av antagelsene han legger til grunn.¹⁴ Jeg ønsker heller å forklare hvorfor jeg finner den metaetiske posisjonen som skinner gjennom i Helles artikkel uholdbar, og hvordan dette perspektivet er relatert til noen av Helles påstander og innvendinger. Vi kommer frem til dette ved å se litt næyere på Helles kritikk.

Helles generelle innvending mot det han (feilaktig) tar for å være mitt anliggende (å vise at «dydsetikk er en usann teori») er denne: «En dydsetisk teori *trenger ikke* si noe om hvilke egenskaper folk har ...» (Helle 2011:41; forfatterens kursivering). Han sier attpåtil videre at: «I en viss forstand er det selvfølgelig riktig at etiske teorier er ufalsifiserbare: De sier ikke noe om hvordan ting er, men hvordan de skal eller bør være» (Helle 2011:43, fotnote 15). Det jeg vil gjøre, er å påpeke at den «elfenbenstårnetikken» som Helle gjør seg til talsmann for, er uten teoretisk fundament. Hvorfor «elfenbenstårnetikk»? Fordi den er skrevet fra elfenbenstårnets verdensferne høyder, uavhengig av folks skitne praksis og deres gjengse oppfatning om rett og galt. Min innvending mot Helles «etikk» kan nå formuleres: Vi er begge enige om at «folk flest» ikke har sterke karaktertrekk. Vi er derfor også begge enige om at menneskers moralske handlinger ikke i relevant grad er styrt eller preget av karaktertrekk – dette er (K). Følgelig kan ikke forskjellige handlingers moralske verdi differensieres med utgangspunkt i karaktertrekkene som ligger til grunn.¹⁵ Dermed må Helle vedkjenne seg denne konklusjonen: Alle (de aller fleste) handlinger er av samme moralske verdi. At Helle mener dette kan vi slutte fra Helles påstand om at «handlingens moralske verdi avhenger av karaktertrekkets moralske verdi» (Helle 2011:39). Siden han vedkjenner seg at folk ikke har sterke karaktertrekk, så følger det at vanlige handlinger enten ikke *har* moralsk status, eller at vi alle handler «dårlig» hele tiden. La oss velge denne siste tolkningen.¹⁶ Altså: Alle handlinger er moralsk dårlige.¹⁷

Nå til den problematiske konsekvensen: *Åpenbart* skiller handlinger seg fra hverandre moralsk! Å denge løs på et hjelpeløst barn er *åpenbart* verre enn å gjøre store ofre for andres glede. Eller nærmere hjemme: Å hjelpe en gammel dame over gata er *åpenbart* bedre enn å stjele en sjokolade. Det første problemet med rammeverket Helle synes å ta til orde for, er at det ikke har ressurser til å skille mellom disse handlingene. Alle handlinger er dårlige. Den fatale konsekvensen er likevel avledet fra denne: Helles «etikk» synes totalt uten grunnlag. Hvis vår dagligdagse moralske praksis ikke er god nok som grunnlag for etikken, hvis *alle* våre oppfatninger om hva som bør gjøres og hva vi burde

Helle synes å overse at etikk er nært knyttet til våre levde liv.

unngå kan kastes på dynga for Helles elfenbenstårnetikk, ja da har noe gått galt. Jeg har ikke mulighet til å diskutere det metaetiske grunnlaget for etikk her, men merker meg at Helle i personlig diskusjon ikke har presentert noe plausibelt forslag til et *fundament* for etikken annet enn vår moralske praksis. Jeg har heller ikke funnet noen forsøk på en slik praksisløs etikk i (moderne) moralfilosofi. Helle synes å overse at etikk er nært knyttet til våre levde liv.

Utover å argumentere for at (K) er sann, peker jeg i artikkelen min på at hvis vi ikke har, og ikke kan utvikle, sterke karaktertrekk, bør vi se med kritiske øyne på moralsk trening som vektlegger utvikling av slike trekk – avkast-

ningen vil jo, også etter Helles målemerker, måtte bli særdeles lav! I den grad etikk beskjefter seg med å hjelpe folk med å leve gode liv, er jeg av den oppfatning at (K) burde ha konsekvenser for vår måte å drive moralsk opplæring på. Min begrunnelse for dette er mer redegjort for i min originale

Når det kommer til noe som etikk, som hver dag har påvirkning på folks liv, er det klart vi må ta hensyn til det induktive materialet!

artikkel, men ideen er klar: Hvis vi har gode grunner til å tro at vi ikke kan utvikle sterke karaktertrekk, og samtidig at andre tiltak vil kunne fremme moralsk adferd, har vi grunn til skepsis ovenfor dydsetisk opplæring.¹⁸ Helle synes ikke å være med på dette.

Helle illustrerer uenigheten vår godt med en analogi. Jeg hevder at hvis karaktertrekk aldri er relevant for moralsk adferd (som jeg og Helle er enige om), så bør ikke utvikling av karaktertrekk være hovedfokus for etisk utvikling. Helle kritiserer så denne slutningen: «... dette er det samme som å si at siden byggearbeiderne er så svake og sykelige bør man bygge lavere og dårligere hus; selv om det vil gjøre arbeidet mindre utmattende for byggearbeiderne, er det irrelevant for hvorvidt det er godt eller dårlig å ha høye og gode hus» (Helle 2011:41). Til dette sier jeg: Hvis det å forsøke å bygge høye hus betyr å aldri bli ferdig, og derfor måtte bo i telt hele livet, *burde man nettopp ta hensyn til sine begrensninger og bygge lave hus!* For det er åpenbart at lave hus er bedre enn ingen hus. På samme måte er det åpenbart at å hjelpe noen i nød er bedre enn å drepe. Siden Helle er enig i at vi aldri vil kunne utvikle sterke karaktertrekk, er det å forsøke å utvikle dem som å etterstrebe å bygge så høye og gode hus at vi feiler i å bygge hus overhodet. Konsekvensen i husanalogien blir at vi lever miserable liv i teltene vi satte opp i påvente av ferdige hus. Konsekvensen i det virkelige liv blir at vi ikke lever de beste livene vi kan. Vi ser her at Helle gjør seg til talsmann for en selvdestruktiv hybris. I motsetning til Helle, mener jeg vi må ta hensyn til våre begrensninger for slik å tilrettelegge

for moralsk handling.¹⁹

Helles misforståelse er enkel: Han tror etikk er som metafysikk eller en annen abstrakt filosofisk aktivitet – en abstrakt filosofisk aktivitet hvor man kan komme frem til «elfenbenskonklusjoner» om det gode. Husanalogien uttrykker et aspekt ved Helles idé om det gode: Hvorvidt det går an å realisere et mål er irrelevant for om målet i seg selv er godt. Kanskje. Men her har han blant annet oversett det klassiske prinsippet «bør impliserer kan». For om vi ikke *kan* realisere sterke karaktertrekk i oss selv, noe Helle synes å mene gjelder for de aller fleste, bør vi heller ikke forsøke dette. Jeg ønsker ikke å kommentere hans diskusjon av dette prinsippet på side 41 og 42. Betydningen av dette prinsippet er mer komplisert enn jeg kan diskutere her, men at et grunnprinsipp som dette, som har informert etisk teoretisering i flere hundre år, skulle kunne avfeies slik Helle forsøker er like urimelig som hans ubehagelige induktive skeptisisme: «... det å vise [at sterke karaktertrekk er] umulige innebærer å vise at *ingen kan handle konsistent*; siden det dreier seg om hvordan folk handler i situasjoner, har man et induktivt spørsmål og man *kan ikke indusere seg frem til at ingen noen gang vil handle konsistent!*» (Helle 2011:42; forfatterens kursivering). Når det kommer til noe som etikk, som hver dag har påvirkning på folks liv, er det *klart* vi må ta hensyn til det induktive materialet! En slik induksjonsskepsis gjør seg enda verre i etikk enn i vitenskapsfilosofi.

Etikk handler om finne ut hvordan man skal leve det gode liv. Hvis vi kaster alle våre oppfatninger om hva som er moralsk godt på søppelhaugen, står vi uten *noen* retningslinjer for vår teoretisering. Når Helle ønsker å starte sin teoretisering fra elfenbenstårnet, er det min tur til litt skeptisisme: Sjansen for at han ender på en teori som sier hva som faktisk er godt (for folk), er tilnærmet lik null. Så nå burde man spørre seg: Er alle dydsetikere like verdensferne som Helle? Her er det beroligende svaret «nei». Heldigvis forsøker de fleste dydsetikere som bryr seg om (P₁)-(K) å forsvare dydsetikken ved å benekte (P₂). Helle er alene i elfenbenstårnet, og jeg håper han snart kommer ned for å leve med oss andre.

Et polemisk adjø

Jeg har vist hvorfor Helles kritikk ikke treffer, og videre at perspektivet han kritiserer fra er høyst problematisk, om ikke åpenbart en blindvei for etikk. Når han beskriver reaksjonen på å lese teksten min slik: «Harmdirrende kjenner jeg galle velle opp når jeg leser følgende: [sitat fra min tekst]», så sier jeg bare dette: Hadde Helle lest (og forstått) hensikten med første del av artikkelen min, hadde han ikke trengt å ta kroppen sin med på den ubehagelig berg-og-dal-

bane-turen det åpenbart var å lese teksten min.²⁰ Når han senere forsøker å anklage meg for å «velge dårlig» (Helle 2011:42) i omgang med empirisk materiale, kunne han hatt rett. Problemet er at han igjen synes å utvise total igno- rans for første del. Hadde han lest den, hadde han innsett at artikkelen hans burde startet med å diskutere forutset- ningene jeg legger for slutningene i artikkelen min. Det er her jeg og Helle er uenige. For mens Helle tror at man kan drive etikk fra elfenbenstårnet uten å ense hva som oppfat- tes som «det gode» av moralske agenter, mener jeg at etikk må ta utgangspunkt i vår etiske praksis. Denne diskusjonen ønsker jeg derimot ikke å ta videre med Helle. Han får hel- ler unngå å lese flere av artiklene mine, så spiserøret hans ikke oppløses av all gallen som vil velle opp. Jeg ønsker ikke å ta legerengningen for filosofiske misforståelser.

NOTER

¹ For å få fullt utbytte av teksten burde man ha lest min artikkel «We Lack Character, But We Can Live With It» og Reier Helles kritikk «Hvorfor Tomas Midttun Tobiassen tar feil om forholdet mellom dydsetikk og empiri», som jeg svarer på her. Begge ble publisert i *Filosofisk supplement* 4/2011. Min tekst er essensiell for å forstå temaet som er opp til diskusjon, men jeg håper at svaret på Helles kritikk kommer rimelig godt frem gjennom bruk av sitater. Alle referanser vil være til disse artiklene.

² Helle forsøker seg i starten av sin artikkel på noen generelle metafilo- siske betraktninger rundt, og i opposisjon til, en tidligere artikkel av meg, «Opp av lenestolen og inn i laboratoriet» som utkom i *Filosofisk supplement* 2/2011. Han diskuterer også raskt Gettier-eksempler og bruk av intuisjoner i filosofi, som jeg antar er et forsøk på å kommentere min (2011a). Jeg finner dette totalt malplassert. Betrakningene fremstår for meg som ganske forvir- rede, men jeg ønsker ikke å gå inn i detaljer da de er irrelevante for formålet med denne artikkelen (og altså for resten av Helles artikkel også).

³ Jeg fant i hvert fall meg selv noen ganger overveldet av Helles kraftige prosa og strenge tone. Heldigvis er det ikke disse parameterne filosofi skal dømmes etter.

⁴ Helle har også i samtaler innrømmet at han kunne tatt mer hensyn til disse.

⁵ For deretter å anlegge en barmhjertig tone: «Det virker bisart at Tobiassen skulle begå en så grov feilslutning ...; det ville være urimelig om jeg lot det være siste ordet» (Helle 2011:41). Jeg skulle gjerne vært foruten det hele.

⁶ Jeg formulerer det så svakt fordi det er det eneste jeg trenger for å refutere Helles påstander.

⁷ Les for øvrig Tobiassen (2011b) for en litt mer omfattende diskusjon og begrunnelser for den moralske signifikansen til en slik posisjon. Doris & Stich (2006) har en mer omfattende beskrivelse av det moralpsykologiske programmet, og viser klart hvor relevant dette er for etikk.

⁸ Moralpsykologi forutsetter altså empiriske funns relevans for moralfilosofi. Man kan så klart bestride dette premisset, men da bedriver man ikke lenger moralpsykologi. Dette er analogt til hvordan en fysiker er forpliktet til ek- sperimentelle datas relevans for fysisk teoribygging. Man kan gjerne bestride dette premisset, men ved å gjøre det slutter man å bedrive fysikk. Helle gjør det ikke klart hva han egentlig tenker om moralpsykologi – han skriver at psykologisk inadekvatthet gir grunnlag for skepsis (Helle 2011:42), men sam- tidig skinner det gjennom at han mener man kan gjøre etikk helt uavhengig av psykologi. Mer om dette i neste del.

⁹ Som jeg skriver i Tobiassen (2011b:29), så er dette langt fra *alt* som kreves for å vurdere om en etisk teori er den beste. At psykologisk adekvatthet er av en viss betydning i valg av etisk teori, er alt jeg trenger for mitt formål her.

¹⁰ Begrunnelsen for premissene (og dermed konklusjonen) finner man i Tobiassen (2011b).

¹¹ Jeg diskuterer dette videre i neste del. Kanskje kan Helles kritikk anses som en benektelse av (P₁), selv om jeg tviler. Hvis dette var hans argumentative strategi, burde han gjort det klart i teksten sin – en av grunnene for å pre-

sentere argumenter på denne måten er å klargjøre den argumentative struk- turen. Jeg er usikker på hvordan man best kan rekonstruere Helles posisjon, men tolkningen som presenteres i neste del synes meg rimelig. Jeg finner den unansett høyst problematisk.

¹² Helle sier akkurat dette på side 39: «... [en aktør] *a* er god hvis og bare hvis *a* er dydig».

¹³ Helle kommer stadig tilbake til «falsifisering» av teorier og deres «sannhet», samtidig som han problematiserer det i fotnote 4. Jeg er ikke en tilhenger av å bruke «sann», men har valgt å snakke om «sanne» etiske teorier da Helle gjør det. I min egen artikkel snakket jeg om det å *velge* teori. Kriteriene for å velge etisk rammeverk trenger ikke involvere sannhet.

¹⁴ Dette er et kremeksempel på hvor viktig det er å være klar over uenigheter i grunnprinsipper. Jeg gjorde det klart hvor jeg kom fra i første del av artik- kelen min, men Helle har dessverre ikke en oppklarende del hvor antagelsene hans legges for dagen. I stedet må man lete i fotnoter og forsøke å gjette seg frem fra slutningene han trekker. Det er mulig det skjuler seg en interessant (dog utvilsomt uortodoks!) metaetisk posisjon her, men jeg vil ikke beskjeft- ige meg med å forsøke å avdekke alle dens nyanser her. Jeg har et håp om at hvis Helle skriver et svar til denne artikkelen, så gjør han det med en detal- jert utleggelse av sitt metaetiske perspektiv, for derfra å diskutere det moral- psykologiske rammeverket og mine påstander i «We Lack Character, But We Can Live With It». Jeg må innrømme at jeg ikke tror vanskelige filosofiske problemer avgjøres best gjennom skyggebokning fra skyttergraver.

¹⁵ Helle gjør et poeng av at den moralske statusen til handlinger kan bestem- mes «negativt» (Helle 2011:39). Med dette mener han at man kan si «A er ikke snill» hvis A ikke har karaktertrekket «snillhet». Men i den grad at man kun har ressursene «snill» og «ikke-snill», er dette et særdeles tynt grunnlag å differensiere handlinger på!

¹⁶ Jeg antar at denne konklusjonen er den Helle mener jeg ikke kan akseptere, mens han kan. Jeg er ikke interessert i denne konklusjonen *alene*, men det teoretiske rammeverket den har sitt opphav i. Jeg finner dette rammeverket moralsk tomt og uinteressant, og helt usikkert til noe av menneskelig verdi.

¹⁷ Jeg velger denne sterkeste tolkningen av hensyn til enkelthet. Helle skriver: «Hvis man har en dydsetisk teori som sier at verken blant levende eller døde er det en dydig mann eller kvinne, så har man grunn til å være skeptisk, men man kan ikke avvise den på bakgrunn av dette alene» (Helle 2011:41). Så vi kan med rimelighet anta at Helle vil akseptere at en teori kan være «sann» og likevel si at alle handlinger er moralsk dårlige. Dette underbygger min for- enkling. Når det kommer til hans poeng om skepsis: Denne «skepsien» var i en viss forstand alt jeg ønsket å vise med (K), og jeg har jo allerede vist at Helle aksepterer denne. Så hvorfor alt dette oppstyret? Det oppstår dessverre fordi Helle har bestemt seg for at min konklusjon er at dydsetikk er feil. Mye blekk ble spilt for dette!

¹⁸ Her avhenger jeg av visse antagelser: Blant annet at handlinger/hendelser kan differensieres uten å ha sitt opphav i en dydig person i Helles forstand. Slik sett avhenger jeg av noe Helle synes å være uenig i, men jeg sier igjen: Hvis vi ikke kan si at det å drepe spedbarn er verre enn å hjelpe noen i nød, er det mystisk hvordan etisk teoretisering skal kunne begynne.

¹⁹ Dette er ikke stedet for en diskusjon av hva dette vil si. Jeg mener vi må forstå mer om moral, men også om vår psykologi, før vi kan gjøre gode valg. Det jeg likevel er forpliktet til, gitt denne debatten, er at moralsk opplæring *for* å utvikle sterke karaktertrekk ikke har noe for seg (for vi vil jo ikke ut- vikle disse). Det kan likevel være positive konsekvenser av å drive moralsk opplæring som bygger på det å *forsøke* å utvikle en «karakter». Se (spesielt slutten av) Tobiassen (2011b) for mer diskusjon av dette.

²⁰ Jeg håper også at han gjorde en nøye pris-belønnings-kalkyle da han job- bet med kritikken (som åpenbart må ha ført til mye mer oppvellinge galle): Det er allment kjent at galle i spiserøret kan etse det bort.

LITTERATUR

Doris, J. og Stich, S. 2006, «Moral Psychology: Empirical Approaches», *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (Winter 2008 Edition), Zalta, E.N. (red.), tilgjengelig fra: <<http://plato.stanford.edu/archives/win2008/entries/moral-psych-emp/>> [12.04.2012].

Helle, R. 2011, «Hvorfor Tomas Midttun Tobiassen tar feil om forholdet mellom dydsetikk og empiri», *Filosofisk supplement*, nr. 4, 37–43.

Tobiassen, T. M. 2011a, «Opp av lenestolen og inn i laboratoriet», *Filosofisk supplement*, nr. 2, 4–9.

-----, 2011b, «We Lack Character, But We Can Live With It», *Filosofisk supplement*, nr. 4, 28–36.